

คำเรียกสีในภาษาอูรักลาไ้ยักันภูเก็ต

Color Terms in Orang Laut Language of Phuket

ณรงค์กร รอดทรัพย์^{1*}
Narongkan Rodsap^{1*}

¹อ., ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก 65000

* Corresponding author : e-mail : aranyikaram_sala@hotmail.com Tel. 0-5596-2037

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษาคำเรียกสีในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต โดยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาซึ่งเป็นคนอูรักลาไวก์จำนวน 6 คน เพศหญิง 4 คน และเพศชาย 2 คน เพื่อศึกษาคำเรียกสีพื้นฐาน คำเรียกสีไม่พื้นฐาน และวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ตมีจำนวน 8 สี คือ สีขาว ดำ แดง เขียว เหลือง เทา น้ำเงิน และฟ้า ส่วนคำเรียกสีไม่พื้นฐานมีจำนวน 4 สีตามทฤษฎีวิวัฒนาการ คือ ม่วง น้ำตาล ชมพู ส้ม และคำเรียกสีไม่พื้นฐานอื่นอีกหลายคำ โดยคำเรียกสีไม่พื้นฐาน มีวิธีการสร้างคำ 6 วิธี ได้แก่ คำเรียกสีพื้นฐาน ประสมกับคำบอกความเข้มสว่างของสี คำเรียกสีพื้นฐานประสมกับคำเรียกสีพื้นฐาน คำเรียกวัตถุสิ่งของมาใช้เป็นคำเรียกสี คำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำเรียกสิ่งของในธรรมชาติ คำเรียกสียืมจากภาษาไทย และคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำเรียกสิ่งของในธรรมชาติและคำขยาย

คำสำคัญ : คำเรียกสี ภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต

Abstract

This article is a presentation of color terms in Orang Laut Language of Phuket. The data was collected from the interview 6 Orang Laut informants ; 4 female informants and 2 male informants for studying the basic color terms, non-basic color terms and word formation of non-basic color terms in Orang Laut. The study findings show that there are 8 basic color terms in Orang Laut : white, black, red, green, yellow, super blue, sky blue and grey. While purple, brown, pink, orange, silver, golden et al are non-basic color terms in Orang Laut. The 6 methods of non-basic color term's word formation in Orang Laut : basic color terms plus word defined color's darkness and lightness, basic color terms plus basic color terms, word defined things for calling mixed color, basic color terms plus word defined things, color terms of Thai loanword and basic color terms plus word defined things with modifier.

Keywords : Color Term, Orang Laut Language of Phuket

บทนำ

มนุษย์ซึ่งพูดภาษาต่าง ๆ กันมีการจำแนกประเภทสี (Color categorization) ออกเป็นจำนวนไม่เท่ากัน และในแต่ละภาษามีการสร้างคำเรียกสี (Color terminology) จำนวนไม่เท่ากัน และมีวิธีการเรียกสีในแบบต่าง ๆ กันด้วย

คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยปัจจุบัน มีอยู่ 12 คำ [1-4] ส่วนภาษาฮานูมีอยู่ 4 คำ อันที่จริงในภาษาไทยนอกจากจะมีคำเรียกสีพื้นฐานแล้ว ยังมีคำเรียกสีไม่พื้นฐาน ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกสีเฉพาะเจาะจงลงไปอีก เช่น สีแดงเข้ม สีแดงอ่อน สีแดงส้ม และสีเลือดหมู ส่วนในภาษาฮานูก็มีคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่ใช้เรียกเฉพาะเจาะจงลงไปอีกเช่นกัน เช่น madapuq “สีซี้เถ้า” bula:wan “สีทอง” madilaw “สีขมื่น” และ mabirubiru “สีดำ ๆ” ซึ่งคอนคลิน [5] เรียกว่า เป็นสีในระดับ 2 (level II) คำเรียกสีที่ใช้เฉพาะเจาะจงเหล่านี้ จะเรียกว่า คำเรียกสีไม่พื้นฐาน [1] เพราะสามารถที่จะจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของสีพื้นฐานสีใดสีหนึ่งได้ เช่น สีเลือดหมู จัดอยู่ในสีแดง สีเปลือกมังคุดจัดอยู่ในสีม่วง สีเขียวอ่อน และสีตองอ่อนจัดอยู่ในสีเขียว

การที่จะจัดคำเรียกสีใด ๆ เป็นคำเรียกสีพื้นฐานหรือไม่พื้นฐานนั้น มีผู้เสนอเกณฑ์ในการศึกษาไว้ คือ เบอร์ลินและเคย์ [6] อ้างถึงในอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ [1] ได้ให้เกณฑ์ในการพิจารณาว่าคำใดเป็นคำเรียกสีพื้นฐานหรือไม่ ดังนี้

1. จะต้องเป็นศัพท์เดี่ยว (monolexic) หมายความว่า เป็นคำซึ่งความหมายของคำนั้นไม่สามารถทำนายได้จากส่วนหนึ่งส่วนใดของคำ เช่น คำว่า red “แดง” และ green “เขียว” ในภาษาอังกฤษ เป็นคำเรียกสีพื้นฐานแต่ redish “ออกแดง” กับ greenish “ออกเขียว” ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน

2. ความหมายของคำเรียกสีนั้นจะต้องไม่ซ้อนหรือรวมความหมายของอีกคำหนึ่ง เช่น dark green “เขียวเข้ม” ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เพราะความหมายซ้อนกับ green “เขียว” และ crimson “สีเลือดหมู” ก็ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เพราะเป็นเฉดสีชนิดหนึ่งของ red “แดง”

3. จะต้องไม่ใช่คำที่ใช้แคบ ๆ เพื่อเรียกวัดลูบางประเภทเท่านั้น เช่น คำว่า blonde “บลอนด์” ในภาษาอังกฤษไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เพราะใช้กับผมและเฟอร์นิเจอร์เท่านั้น

4. จะต้องเป็นคำที่ฝังใจ (psychologically salient) กล่าวคือ มักจะเป็นคำที่ผู้พูดพูดถึงก่อน ปรากฏอย่างสม่ำเสมอในผู้บอกภาษาแต่ละคน และปรากฏในภาษาบุคคล (idelect) เจ้าของภาษานั้น ๆ ทุกคน คำว่า mauve “ม่วงสด” ในภาษาอังกฤษไม่ถือว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐานเพราะเกณฑ์นี้

5. คำใดที่น่าสงสัยว่าจะเป็นคำพื้นฐานหรือไม่ให้ดูการปรากฏทางไวยากรณ์ ถ้าเหมือนกับคำเรียกสีพื้นฐานอื่น ๆ ให้ถือว่าเป็นคำพื้นฐานด้วย เช่น คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาอังกฤษมักปรากฏกับ -ish ได้ ดังนั้น เมื่อเราพบคำเรียกสี เช่น redish เราถือว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐานแต่ crimson ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เพราะไม่มี crimsonish

6. คำเรียกสีที่ใช้ชื่อของวัตถุหรือสิ่งของ (อื่น) ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เช่น (สี) ม้าเหมีเยว (สี) อิฐ (สี) น้ำผึ้ง (ในภาษาไทย : ผู้วิจัย)

7. คำยืมใหม่ ๆ จากภาษาอื่นไม่น่าจะนับว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน

เบอร์ลินและเคย์ [6] อ้างถึงในอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ [1] ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำเรียกสีพื้นฐานตามเกณฑ์ที่ให้นี้ จากภาษาจำนวนกว่าร้อยภาษาทั่วโลก และพบว่าภาษา บางภาษาอาจมีคำเรียกสีพื้นฐานตั้งแต่ 2 คำ จนถึงภาษาที่มีคำเรียกสีพื้นฐาน 11 คำ ข้อค้น พบนี้ทำให้สรุปว่า คำเรียกสีพื้นฐานที่เป็นสากลน่าจะมีจำนวนอยู่อย่างมาก 11 คำ ใช้เรียก ประเภทสี ซึ่งเทียบกับภาษาอังกฤษได้ คือ white “ขาว” black “ดำ” red “แดง” green “เขียว” yellow “เหลือง” blue “น้ำเงิน” pink “ชมพู” brown “น้ำตาล” purple “ม่วง” orange “แสด” และ grey “เทา”

วิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐาน

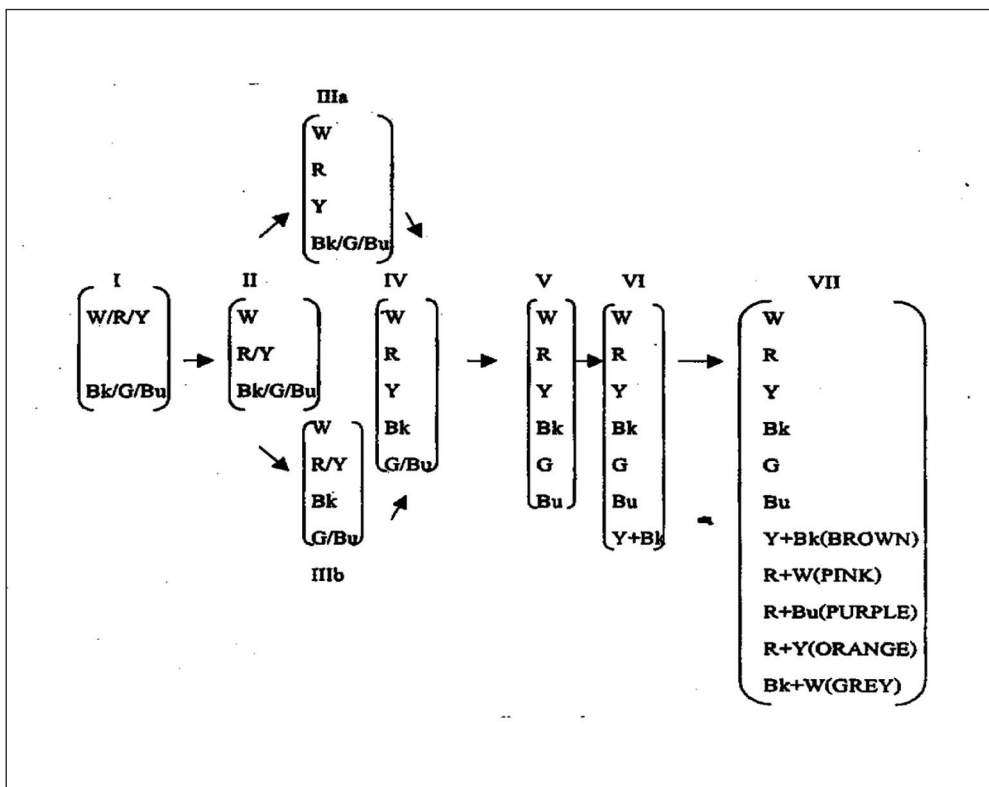
เบอร์ลินและเคย์ [6] อ้างถึงในอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ [1] ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับ วิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานเป็นครั้งแรกว่า คำเรียกสีพื้นฐาน มีระยะเวลาในการเกิดลำดับ ต่อเนื่องกันและลำดับการเกิดของคำเรียกสีพื้นฐานมีลักษณะเป็นสากล

ต่อมาเมื่อได้ศึกษาข้อมูลจากภาษาต่าง ๆ มากขึ้นเคยได้เปลี่ยนแปลงสมมติฐานเดิมไป เล็กน้อย ในที่นี้ผู้วิจัยขอกล่าวถึงเฉพาะสมมติฐานของลำดับการเกิดคำเรียกสีพื้นฐานที่เขา เสนอล่าสุดโดยสรุป ดังแผนภูมิที่ 1

จากแผนภูมิ อธิบายได้ว่า (อักษรย่อ W = White, Bk = Black, R = Red, Y = Yellow, G = Green, Bu = Blue และคำที่อยู่ในเครื่องหมายอัฒภาค “.....” เป็นคำสมมติ)

ลำดับที่ 1 ทุก ๆ ภาษามีคำเรียกสี “white” ซึ่งหมายถึง สีอ่อน-ร้อน (light-warm) ได้แก่ สี W R และ Y และคำ “black” หมายถึงสีเข้ม-เย็น (dark-cool) ได้แก่ สี Bk, G, Bu และสีเข้มอื่น ๆ

ลำดับที่ 2 มีคำเรียกสี “RED” หมายถึง สีร้อน (warm) ได้แก่ สี R และสี Y ซึ่งแยก ออกจากสี “WHITE” เดิม

แผนภูมิที่ 1 แสดงสมมติฐานของลำดับการเกิดคำเรียกสีพื้นฐานที่เสนอโดยเคย์ [7-8]
อ้างอิงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ [1]

ลำดับที่ 3 เป็นไปได้ว่า ลำดับ IIIa เกิดคำว่า “YELLOW” ซึ่งหมายถึง สี Y โดยแยกออกจากสี “RED” เดิม หรือไม่เช่นนั้นก็น่าจะเป็นลำดับ IIIb เกิดคำว่า “GRUE” ซึ่งหมายถึง สีเย็น (cool) ได้แก่ สี G และ Bu โดยแยกออกจากสี “BLACK” เดิม อย่างไม่อย่างหนึ่ง

ลำดับที่ 4 เกิดคำเรียกสีทั้ง “YELLOW” และ “GRUE”

ลำดับที่ 5 เกิดคำเรียกสี “GREEN” หมายถึง สี G และ “BLUE” หมายถึง สี Bu คำใดคำหนึ่ง แยกออกจาก “GRUE” หมายความว่า หาก “GREEN” แยกออกไป คำว่า “GRUE” เดิมก็จะหมายถึง สี Bu หาก “BLUE” แยกออกไป คำว่า “GRUE” ก็จะหมายถึง สี G

ลำดับที่ 6 เกิดคำเรียกสี “BROWN” หมายถึง สี Y+Bk

ลำดับที่ 7 เกิดคำเรียกสี “PURPLE” หมายถึง สี R+Bu “PINK” หมายถึง สี R+W “ORANGE” หมายถึง สี R+Y และ “GRAY” หมายถึง สี Bk+W ทั้งนี้คำเรียกสีกลุ่มนี้อาจเกิดสลับตำแหน่งกันได้

เบอร์ลินและเคย์ [6] (อ้างอิงใน Leech [9]) ได้แสดงตัวอย่างภาษาที่มีวิวัฒนาการของจำนวนคำเรียกสีพื้นฐานแตกต่างกันไว้ ดังตารางที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงตัวอย่างภาษาที่มีจำนวนคำเรียกสีพื้นฐานต่างกัน (ดัดแปลงจาก Leech) [9]

จำนวนคำ	คำเรียกสีพื้นฐานที่มี	ตัวอย่างภาษา
2 (ลำดับ I)	“white”, “black”	Jale’ (ภาษาของชนเผ่าบนที่สูงในเกาะนิวกินี)
3 (ลำดับ II)	“white”, “black”, “red”	Tiv (ชนเผ่าในไนจีเรีย)
4 (ลำดับ III)	“white”, “black”, “red”, “grue”	Hanunoo (ชาวเผ่าบนเกาะมินโดโรในฟิลิปปินส์)
4 (ลำดับ III)	“white”, “black”, “red”, “yellow”	Ibo (ชนเผ่าในไนจีเรีย)
5 (ลำดับ IV)	“white”, “black”, “red”, “grue”, “yellow”	Tzeltel (ชนเผ่าในเม็กซิโก)
6 (ลำดับ V)	“white”, “black”, “red”, “green”, “yellow”, “blue”	Plains Tamil (ชาวทมิฬในอินเดีย)
7 (ลำดับ VI)	“white”, “black”, “red”, “green”, “yellow”, “blue”, “brown”	Nez Perce (อินเดียนแดงในตอนเหนือของอเมริกา)
8, 9, 10 หรือ 11 (ลำดับ VII)	“white”, “black”, “red”, “green”, “yellow”, “blue”, “brown” and/or “pink” and/or “orange” and/or “gray”	English (อังกฤษ)

เบอร์ลินและเคย์ยังให้ข้อสังเกตด้วยว่า ภาษาที่มีวิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานในลำดับต้น ๆ เช่น I, II, และ III มักจะเป็นภาษาของกลุ่มชนที่มีเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เช่น สังคมของเผ่าฮานู ในขณะที่มีวิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานจนถึงลำดับที่ VII มักจะเป็นภาษาของกลุ่มชนที่เป็นสังคมที่มีเทคโนโลยีซับซ้อน เช่น สังคมอังกฤษ [6] อ้างถึงใน Hickerson [10]

ชนเผ่าที่มีเทคโนโลยีแบบเรียบง่าย และมีคำเรียกสีพื้นฐานน้อย เช่น ชาวฮานู ในประเทศฟิลิปปินส์นี้ จะตั้งบ้านเรือนกึ่งถาวรอยู่ตามไหล่เขา ใกล้กับลำน้ำ บ้านทำจากไม้และไม้ไผ่ หลังคามุงจาก แต่เดิมดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์เพียงอย่างเดียว โดยมีเครื่องมือคือ ลูกดอก อาบยาพิษ หอก กับดัก การสูมไฟ หรือใช้สุนัขช่วยล่า แต่ปัจจุบันรู้จักการปลูกพืชกินและขายให้คนพื้นราบได้ ผู้ชายรู้จักสานตะกร้า ติ่มด ผู้หญิงรู้จักปลูกฝ้าย ปั่น และทอผ้าได้แล้ว [11]

ภาพที่ 1 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาหญิง ณ หาดราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

อนึ่งอูรักลาไวย์ (ชาวไทยใหม่) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลเขิน จากการค้นคว้าของโครงการนาร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [12] กล่าวถึงชาวอูรักลาไวย์ในประเทศไทยโดยสรุปความว่า วิถีอูรักลาไวย์ ดั้งเดิม คือการเก็บหาและล่าสัตว์ทะเลมาตั้งแต่สมัยอดีต พวกเขาเดินทางไปตามเกาะและชายฝั่งทะเลเพื่อดำรงชีพในลักษณะย้ายถิ่นไปเรื่อย ๆ ซึ่งมีที่พักชั่วคราวเพื่อเก็บหาและล่าสัตว์ทะเล โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งในระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน ส่วน ในฤดูฝน พวกเขาจะตั้งหลักแหล่งรวมกันเป็นชุมชนที่ใหญ่ ในช่วงที่ทะเลมีคลื่นและลมพายุค่อนข้างแรง ชาวอูรักลาไวย์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งและในป่ามากขึ้น เช่น การตัดไม้มาสร้างหรือซ่อมแซมเรือ หาพืชผักจากป่ามาเป็นอาหาร

เนื่องจากแถบเกาะภูเก็ตเป็นที่พักอาศัยและแหล่งทำมาหากินของพวกเขามาแต่ครั้งโบราณ ชาวอูรักลาไวย์จึงผูกพันกับบริเวณนั้นอย่างยิ่ง หลักฐานดังกล่าวแสดงผ่านภาษาของพวกเขาเพื่อเรียกขานจังหวัดภูเก็ตว่า “ปูเลา บุกิต” เรียกเกาะยาวว่า “ปูเลา ปาญัก” และเรียกเกาะลันตาว่า “ปูเลา ส่าตัก” [12]

ภาพที่ 2 ผู้วิจัยกับผู้บอกภาษาชาย ณ ชุมชนหาดราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ข้อสังเกตของเบอร์ลินและเคย์เกี่ยวกับภาษาที่มีวิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานจนถึงลำดับที่ VII มักจะเป็นภาษาของกลุ่มชนที่เป็นสังคมซึ่งมีเทคโนโลยีซับซ้อน จุดประกายให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาคำเรียกสีในภาษาอูรักลาไวย์ถิ่นภูเก็ต เนื่องจากชาติพันธุ์อูรักลาไวย์ในปัจจุบันมีแบบแผนการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมหลายประการที่แปรเปลี่ยนจากเดิมอย่างมากคืออาศัยอยู่ปะปนใกล้ชิดชุมชนเมืองมากขึ้น จึงมีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับคนไทย และ/หรือชาติพันธุ์อื่นมากขึ้น ด้วยเหตุนี้พวกเขาอาจมีโอกาสดำเนินเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ ด้วยการปรับตัวดังกล่าวให้สอดคล้องต่อแนวโน้มโลกาภิวัตน์แบบชุมชนเมือง จึงมีนัยสำคัญต่อการรับรู้โลกทัศน์ใหม่ ๆ ทำให้คำเรียกสีในภาษาอูรักลาไวย์ถิ่นภูเก็ตมีเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาคำเรียกสีของภาษาอูรักลาไวย์ถิ่นภูเก็ต โดยมีขั้นตอนและวิธีการการเก็บข้อมูลโดยใช้แผ่นสี อนึ่งผู้วิจัยทำตามแบบของเคย์ และคณะ [13] ธนานันท์ ตรงดี [14] และ ณรงค์กรณ รอดทรัพย์ [15-16]

1. การเตรียมอุปกรณ์ มีลำดับ ดังนี้

1.1 นำแผ่นชาร์ตสีที่พิมพ์จำหน่ายโดยบริษัทสยามแกรฟฟิคเอเยนซี จำกัด ซึ่งรวมสีเอาไว้ถึง 220 สี มีทั้งสีเดี่ยวและสีผสม ทั้งสีแก่และสีอ่อน มาตัดออกเป็นแผ่น ๆ ซึ่งแต่ละสีจะมีขนาดประมาณ $0.8" \times 1"$ ได้ 220 แผ่น

1.2 นำแผ่นสีแต่ละแผ่นติดลงบนกระดาษแข็งสีขาว ขนาดประมาณ $1.5" \times 2"$ เพื่อความคงทนและสะดวกในการใช้ และเลือกพื้นสีขาวเพราะจะแสดงความตัดกันของสีแต่ละแผ่นกับพื้นสีขาวอย่างชัดเจน

1.3 นำแผ่นสีทั้งหมดมาวางเรียงบนกระดาษชาร์ตสีขาวแผ่นใหญ่ พยายามวางเรียง
คละสลับกันและมีให้สีที่คล้ายคลึงกันมาอยู่ใกล้ชิดกัน พบว่ามีแผ่นสีที่ซ้ำกันอยู่ 3 แผ่น จึงได้
คัดออกและยังขาดสีขาว จึงได้ทำเพิ่มขึ้น รวมแล้วมีแผ่นสี 218 แผ่น

1.4 ลงแผ่นเลขที่ด้านหลังของแผ่นสีแต่ละแผ่นที่ได้สลับกันแล้วตั้งแต่หมายเลข
1-218 จัดลงกล่องเล็ก ๆ เรียงลำดับตามหมายเลข

2. การเก็บข้อมูล มีลำดับดังนี้

2.1 เริ่มเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยพยายามสนทนากับผู้บอกภาษาเกี่ยวกับเรื่องสีก่อน ด้วย
การชี้ไปยังสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ ๆ โดยใช้ภาษาไทยกลาง และ/ หรือภาษาไทยถิ่นใต้เป็นสื่อ
เพื่อตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นว่า ภาษานี้ น่าจะมีคำเรียกสีพื้นฐานและไม่พื้นฐานหรือไม่ หลังจากนั้นจึงได้บอกวัตถุประสงค์และวิธีปฏิบัติในการเก็บข้อมูลให้ผู้บอกภาษาทราบ

2.2 หยิบแผ่นสีออกมาทีละแผ่น โดยขานหมายเลขก่อน แล้วให้ผู้บอกภาษาดูและ
ตอบโดยออกเสียง 2 ครั้ง ไปจนครบทุกแผ่น โดยได้บันทึกเสียงและจดสัทอักษรคำเรียกสี
ทุกครั้งที่มีพบว่ามีคำเรียกสีคำใหม่เกิดขึ้น

2.3 ตรวจสอบจำนวนคำเรียกสีที่บันทึกไว้แล้ว

2.4 ในการเก็บข้อมูลนี้จะต้องกระทำในขณะที่มีแสงแดดพอเหมาะ หากท้องฟ้ามีดครึ้ม
ผู้วิจัยก็จะหยุดเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้บอกภาษามองสีผิดเพี้ยนไป

ภาพที่ 3 ผู้บอกภาษาชาย ซึ่งอาศัยอยู่ ณ ชุมชนแหลมตุ๊กแก เกาะสิเหร่
ตำบลรัชฎา อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต

คำเรียกสีในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต

จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านชาวไทยใหม่ ชุมชนที่ แหลม ตึกแก เกาะสิเหร่ ตำบลรัชฎา อำเภอมือเมือง และชุมชนที่หาดราไวก์ อำเภอมือเมือง จังหวัดภูเก็ต ปรากฏคำเรียกสีดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต

การศึกษาคำเรียกสีพื้นฐานของเคย์ และคณะ [13] ปรากฏ คำเรียกสีพื้นฐานทั้งหมด 11 สี ได้แก่ สีขาว ดำ แดง เขียว เหลือง น้ำเงิน น้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม และเทา เมื่อวิเคราะห์โดยใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยพบคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต มีจำนวน 8 สี ดังนี้

- 1) /pu te/* สีขาว ผู้บอกภาษาใช้เรียกสีขาวและสีครีม (สีไข่ไก่เกือบขาว)
- 2) /hi: tap/ สีดำ ผู้บอกภาษาใช้เรียกสีดำ สีเข้มเกือบดำ อาทิ สีน้ำเงินดำ สีเขียวคล้ำ เกือบดำ สีน้ำตาลเกือบดำ รวมทั้งสีเทาเข้มเกือบดำ
- 3) /mi: ra:/ สีแดง ผู้บอกภาษาใช้เรียกสีแดง สีแดงสด สีแดงเลือดนก สีชมพูเข้ม รวมทั้งสีส้มเข้ม
- 4) /cai hi: yaw/ ~ /hi: yaw/ สีเขียว ผู้บอกภาษาใช้เรียกสีเขียว สีเขียวเข้ม รวมทั้งสีเขียวแก่
- 5) /ku: nin/ สีเหลือง ผู้บอกภาษาใช้เรียกสีเหลืองแก่ และสีเหลืองปานกลาง (รวมทั้งเหลืองหมาก เหลืองขมิ้น)
- 6) /bə da: bu:/ ใช้เรียกสีเทาแบบสีขาวปนดำ สีทึม หรือสีใดที่ไม่สด อนึ่งคำนี้นอกจากหมายถึงคำเรียกสีเทาดังกล่าวแล้ว ยังเป็นคำขยายคำเรียกสีได้ด้วย มีความหมายว่า “หม่น”
- 7) /hi ya:uw/ ใช้เรียกสีน้ำเงินเข้มเกือบม่วง
- 8) ส่วนสีฟ้า ฟ้ำอ่อน ผู้บอกภาษาหลักและผู้บอกภาษารองจะใช้ว่า /la: ɲe/ ~ /la: ɲe hi ya:uw/ คือสีอย่างท้องฟ้า

คำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต

แม้ว่าเคย์ และคณะ [13] จัดให้สีน้ำตาล ม่วง ชมพู และส้ม ในภาษาไทย และ/หรือ อีกหลายภาษาในโลก เป็นคำเรียกสีพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ผู้เขียนจัดให้สีดังกล่าวเป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานตามแนวคิดของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ [1] นอกจากนั้นยังพบคำเรียกสีไม่พื้นฐานอื่น ๆ ได้แก่ สีทอง เงิน เลือดปลา เลือดนก เมล็ดมะปริง และอื่น ๆ มีรายละเอียดดังนี้

*ถ่ายถอดระบบเสียงภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต จากงานวิจัยของฉันทัส ทองช่วย [17] และเพ็ญพิณ ฤกษ์ และคนอื่น [18]

1) สีนํ้าตาล สีนี้ภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นญเก็ดเรียกว่า /si: ru: pa: gu la: mi: ra:/ แปลว่า สีเหมือนอย่างนํ้าตาลทรายแดง ใช้เรียกสีชมพูเข้ม แดงอ่อน นํ้าตาลอ่อน นํ้าตาล และนํ้าตาลเข้ม

2) สีม่วง มีคำเรียกเฉดสีม่วงคือ /mɛ prɪŋ/ ใช้เรียกสีม่วงสด ม่วงเข้มแบบสีเปลือกมังคุด สีกะปิ รวมถึง สีม้าเหมียว (ม่วงเข้มเกือบดำ) คำนี้ผู้บอกภาษาใช้เรียกตามสีของเมล็ดผลไม้ชนิดหนึ่งในภาษาไทยถิ่นใต้ คือ มะปริง (ผลคล้ายมะปรางแต่มีขนาดเล็กกว่า)

3) สีส้ม ผู้บอกภาษาหลักเรียกว่า /ku: niŋ/ เช่นเดียวกับสีเหลือง โดยอธิบายเพิ่มเติมว่าเป็นสีเหลืองเข้ม (ที่จริงคือสีส้ม)

ส่วนสีชมพูนั้น ไม่มีคำเรียกสีโดยเฉพาะในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นญเก็ด ทั้งผู้บอกภาษาหลักและภาษาบอก ภาษารอง ต่างเรียกว่า /mɛ prɪŋ/ เช่นเดียวกับสีม่วง เพื่อเรียกเฉดสีชมพูทั้งสีบานเย็น สีปูนแห้ง และสีชมพูเข้ม (shocking pink)

วิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นญเก็ด

จากการสอบถามคำเรียกสีทั้ง 220 สี จากผู้บอกภาษาพบว่า มีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐาน 6 วิธี ดังนี้

1) การนำคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำขยายซึ่งบอกความเข้มสว่างของสี ได้แก่ /ki: di ki:/~ /di: ki/ “อ่อน” /bi da: bu:/~ /la: bu/ “จาง, หม่น” /ri: kai/ “จัด” และ /hi: tap/ หรือ /ba: ɲa/ “เข้ม” เติมนำหรือหลังคำเรียกสีพื้นฐาน อาทิ

/mi: ra: hi: tap/~ /mi: ra: ri: kai/ หมายถึง สีแดงเข้ม หรือสีแดงทึบ

/hi ya:uw di: ki/ หมายถึง สีฟ้าอ่อน (สีครามก็ว่า)

/hi ya:uw ba: ɲa/ หมายถึง สีฟ้าเข้ม

/hi: tap la: bu/ หมายถึง สีดำหม่น

/bə da: bu: ki: di ki:/ หมายถึง สีเทาอ่อน (ที่จริงคือสีเนื้อ)

2) การนำคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกัน พบเพียงคำเดียวคือ /da: ra hi: tap/ หมายถึง สีดำแดง (สีผิวหนัง)

3) การนำคำเรียกชื่อพืช วัตถุ หรือสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมาสร้างเป็นคำเรียกสี อาทิ

/ku ɲe/ หมายถึง สีขม้น (สีเหลืองเข้มอย่างขม้น)

/mai/ หมายถึง สีทอง (สีเหลืองสุกอย่างโลหะทอง)

/pi: ra/ หมายถึง สีเงิน (สีขาวแวววาวอย่างโลหะเงิน)

/da: ra i: kat/ หมายถึง สีเลือดปลา (สีผิวของคนไทยที่มีไข่ไทยถิ่นใต้เทียบเท่ากับสีผิวดำแดง)

4) การนำคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำเรียกสิ่งของในธรรมชาติ อาทิ

สีเขียวใบไม้ (สีโพล) คือ /hi: yaw da: wot ka: yu:/

สีเหลืองหมาก คือ /ku: niŋ si: ru: pa: pi: na:ŋ/ แปลว่า สีเหมือนหมาก

สีแดงเลือดนก คือ /mi: ra: si: ru: pa: da: ra bu: rok/ แปลว่า สีแดงเหมือนเลือดนก

(สีของท้องเรือประมงคล้ายสีนํ้าตาลอ่อนแต่เดิมคือสีแดงสดที่ซีดลง)

5) การยืมคำเรียกสีภาษาไทยไปใช้เป็นคำเรียกสี ได้แก่ สีคราม (สีเหมือนคราม) คือ / si: ru: pa: khra:m/ ผู้บอกภาษากล่าวว่ายืมคำเรียกสีครามจากภาษาไทย สีม่วงอ่อน (สีเมล็ดมะปริง) คือ /mɛ prɪŋ/ ผู้บอกภาษากล่าวว่ายืมคำเรียกสีม่วงเมล็ดมะปริงจากภาษาไทยถิ่นใต้

6) การนำคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำเรียกสิ่งของในธรรมชาติประกอบคำขยายพบน้อยมาก อาทิ สีเขียวครามอ่อน เรียกว่า /hi ya:uw la: ŋe/

ภาพที่ 4 เด็ก ๆ อูรักลาโว้ย ณ ชุมชนหาดราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

จากการสร้างคำเรียกสีทั้ง 6 วิธีข้างต้น สรุปได้ว่า คำบอกความเข้มสว่างของสี สามารถใช้ขยายได้ทั้งคำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐาน อนึ่ง แม้คำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาอูรักลาโว้ยถิ่นภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำบอกความเข้มสว่างของสี ทว่ายังมีคำเรียกสีไม่พื้นฐานจำนวนหนึ่งเกิดจากการนำสรรพสิ่งรอบตัวซึ่งสามารถมองเห็นและเป็นสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัวเจ้าของภาษาเพื่อนำมาสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานเหล่านั้น

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาคำเรียกสีในภาษาอูรักลาโว้ยในพื้นที่หมู่บ้านชาวไทยใหม่ ชุมชนที่แหลมตึกแก เกาะสิเหร่ ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง และชุมชนที่หาดราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต สรุปได้ว่า ความแตกต่างระหว่างอายุมีผลต่อการเรียกชื่อสีแตกต่างกันกล่าวคือ ผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 ทั้งเพศชายและเพศหญิงผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป รู้จักคำเรียกสีที่เป็นสีธรรมชาติ ได้ดีกว่าวัยอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บอกภาษารุ่นที่ 3 เป็นต้นไป คือวัยรุ่นลงมาจนถึงวัยเด็ก ซึ่งส่วนมากไม่รู้ภาษาอูรักลาโว้ยถิ่นภูเก็ตแล้ว

ปรากฏการณ์ทางภาษาข้างต้นนี้สอดคล้องกับการศึกษาการใช้ภาษาของชาติพันธุ์ชาวเลอีกลุ่มหนึ่ง คือ มอแกน กล่าวคือ พวกเขามีโอกาสสัมผัสภาษากลาง (lingua franca) ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นใต้ อยู่โดยตลอดสำหรับใช้สื่อสารกับบุคคลอื่นนอกชุมชน อนึ่ง ผู้บอกภาษาปรารภแก่ผู้วิจัยว่าแม้จะสื่อสารกันในชุมชนด้วยภาษาแม่ ทว่าปัจจุบันประชากรอุรักลาไวย์รุ่นใหม่ผู้มีอายุ เท่ากับหรือน้อยกว่า 20 ปีลงไป ไม่สามารถพูดภาษาแม่กับคนรุ่นพ่อแม่ได้แล้ว พวกเขาฟังภาษาของคนรุ่นปู่ย่าตายายและพ่อแม่เข้าใจได้เพียงบางหน่วยศัพท์ ขณะที่ประโยคยาวและ/หรือบทสนทนาขนาดยาวในภาษาอุรักลาไวย์ พวกเขาฟังไม่เข้าใจเลย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นสอดคล้องกับ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ [19] ซึ่งจัดให้ภาษาอุรักลาไวย์ เป็นอีกภาษาหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยซึ่งอยู่ใน “ภาวะใกล้วิกฤต” นอกจากนี้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บอกภาษา ทำให้ได้รับข้อเท็จจริงบางประการซึ่งสนับสนุนประเด็นการเรียนรู้ภาษา (Linguistic acquisition) กล่าวคือ นอกจากผู้บอกภาษาจะสัมผัสภาษาโดยสลับภาษาแม่กับภาษาที่สอง (L2) คือภาษาไทยถิ่นใต้ (ถิ่นภูเก็ต) อยู่ตลอดแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวอุรักลาไวย์ที่ชุมชนหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ตก็ยังมีโอกาสสูงยิ่งที่จะเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (FL) คือภาษาอังกฤษ เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกจึงมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวนมากมาพักผ่อนบริเวณนั้น ผู้บอกภาษาบางคนเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้ในระดับสนทนาประโยคสั้น ๆ เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวแก่ชาวต่างชาติได้ทีเดียว

ปรากฏการณ์ทางสังคมทั้งสองกรณีข้างต้นแม้เป็นเพียงกรณีศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจากสองครอบครัวในชุมชนอุรักลาไวย์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นข้อเท็จจริงสำคัญซึ่งต้องพิจารณาอย่างยิ่งเกี่ยวกับการประเมินคุณค่า อัตลักษณ์ภาษาชาติพันธุ์จากสองมุมมองของ “คนใน” คืออนุชนคนรุ่นลูก รุ่นหลานชาวอุรักลาไวย์ ส่วนผู้วิจัยในฐานะ “คนนอก” แม้จะซาบซึ้งและตระหนักในคุณค่าของภาษาชาติพันธุ์เพียงใด ทว่าเจตคติต่าง ๆ ที่แปรเปลี่ยนไปในลักษณะไม่เห็นคุณค่าของภาษาตนเองจากมุมมองของ “คนใน” ย่อมเป็นเค้าลางหนึ่งอันน่าหวั่นวิตกว่าภาษาอุรักลาไวย์ จะสามารถฝ่าคลื่นลมมรสุมซึ่งถาโถมจากกระแสการท่องเที่ยวเพื่อการอ้างภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนได้อีกนานเพียงใด

ข้อเสนอแนะการศึกษา

1. ควรเปรียบเทียบผลการศึกษาคำเรียกสีในภาษาอุรักลาไวย์ถิ่นภูเก็ตกับคำเรียกสีในภาษาอุรักลาไวย์ถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทย
2. ควรศึกษาคำเรียกสีในภาษามอแกน และภาษามอแกน ในประเทศไทย
3. ควรเปรียบเทียบผลการศึกษาระบบคำเรียกสีในภาษาตระกูลออสโตรนีเซียนทั้งสามภาษาในประเทศไทย ได้แก่ ระบบคำเรียกสีในภาษาอุรักลาไวย์ ภาษามอแกน และภาษามอแกน

เอกสารอ้างอิง

- [1] อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2538). คำเรียกสีและการรับรู้ของชาวจ้วงและชาวไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [2] ศุภมาส เอ่งฉ้วน. (2543). คำเรียกสีและมโนทัศน์เรื่องสีของคนไทยสมัยสุโขทัย และสมัยปัจจุบัน. ดุษฎีนิพนธ์ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [3] พระณรงค์ภรณ์ พุ่มอรัญ. (2550). “คำเรียกสีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542”, **มฉก.วิชาการ**. 10(20), 93-105.
- [4] ณรงค์ภรณ์ รอดทรัพย์. (2556ก). “คำเรียกสีในพจนานุกรมฉบับมติชน”, **ปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 35(2), 27-36.
- [5] Conklin, Harold C. (1964). “Hanunoo Color Categories”, in Hymes, Dell (ed.) **Language in Culture and Society**, 189-192. New York : Harper and Row.
- [6] Berlin, Brent & Kay Paul. (1969). **Basic Color Terms : Their Universality and Evolution**. Berkeley : University of California Press.
- [7] Kay, Paul. (1975). “Synchronic Variability and Diachronic Change in Basic Color Terms”, **Language in Society**. 4, 257-270.
- [8] Kay, Paul and Chad K. McDaniel. (1978). “The Linguistic Significant of the Meaning of Basic Color Terms”, **Language**. 54 (3), 610-646.
- [9] Leech, Geoffrey. (1981). **Semantic : The Study of Meaning**. (2nd ed). New York : Penguin Book.
- [10] Hickerson, Nancy Parrott. (1980). **Linguistic Anthropology**. New York : Rinehart and Winston Inc.
- [11] **Encyclopedia of World Culture**. Volume 3. New York : G.K. Hall Company.
- [12] สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550). **ชาวอูรักลาไวกับวิถีทางทะเล**. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2557 จาก <http://www.andaman.cusri.chula.ac.th/Download/Binder2.pdf>.
- [13] Kay, Paul...[et al.]. (2009). **The World Color Survey**. Stanford : CSLI Publications.
- [14] ธนนันท์ ตรงดี. (2541). “คำเรียกสีของเงาะป่า (ชาโก)”, **สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. 4(2), 197-211.
- [15] ณรงค์ภรณ์ รอดทรัพย์. (2555). “คำเรียกสีในภาษาม้งขาว”, **มฉก.วิชาการ**. 16(31), 77-88.

- [16] ณรงค์กรณ รอดทรัพย์. (2556ข). “คำเรียกสีในภาษาปืซู”, **มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์**. 26(3), 62-77.
- [17] ฉันทัส ทองช่วย. (2519). **ระบบหน่วยเสียงภาษาชาวเลเกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- [18] เพียงเพ็ญ ณ พัทลุง อนิรุจ มโนธรรม และเอกชัย ไชแสง. (2555). **ปทานุกรมภาษาชาวไทยใหม่ (อุรักลาไวย์)**. ภูเก็ต : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดภูเก็ต.
- [19] สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคนอื่น. (2540). “แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย”, **ภาษาและวัฒนธรรม**. 16(2), 5-14.